

Міністерство внутрішніх справ України
Національна академія Національної гвардії України
Кафедра психології та педагогіки гуманітарного факультету

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Тези доповідей

III Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Харків, 22 грудня 2022 р.)

Харків
2022

УДК 159.9:378:355/359-351.74

Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України : тези доп. III Всеукр. наук.-практ. конф., 22 грудня 2022 р. Харків: НА НГУ. 2022. 178 с.

У збірнику представлено наукові доповіді та повідомлення, в яких узагальнено досвід здійснення соціально-психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України.

Публікується за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України», проведення якої організовано Національною академією Національної гвардії України (22 грудня 2022 року).

Матеріали конференції будуть корисними науковцям, викладачам вищих навчальних закладів, психологам-практикам, керівникам і працівникам силових структур.

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів з незначними коректорськими правками. За достовірність представлених матеріалів відповідальність несуть автори.

профілактика виступає як важливе завдання командирів, органів по роботі з особовим складом та інших посадових осіб. Пияцтво особового складу представляє серйозну небезпеку через можливий зрив виконання бойового завдання [1].

Список бібліографічних посилань

1. «Методичні рекомендації щодо роботи з військовослужбовцями, схильними до зловживання спиртними напоями. Особливості проявів, профілактика, організація роботи», - Міністерство оборони України Науково-дослідний центр гуманітарних проблем, Київ 2015.

2. «Методичні аспекти профілактики та запобігання пияцтву та впровадження здорового способу життя серед військовослужбовців», - Білоцерківська Ю.О., к. психол. н., доцент кафедри практичної психології Українська інженерно-педагогічна академія, 2017.

РОЖА ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ,

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 053

Психологія Мукачівського державного університету

*Науковий керівник: **БАРЧІ БЕАТА ВАСИЛІВНА,***

*кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
Мукачівського державного університету*

КОНФЛІКТНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Конфлікти і конфліктні ситуації є безпосередньою реальністю наших днів. На протязі всього свого життя людина стикається з різного роду конфліктами. У повсякденному спілкуванні слово «конфлікт» застосовується щодо широкого кола явищ - від збройних сутичок і протистояння різних соціальних груп до службових чи сімейних суперечок, до проблем кожної особистості, які супроводжують її протягом усього життя.

Термін «конфлікт» (від лат. conflictus - зіткнення) - зіткнення протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій або поглядів опонентів чи суб'єктів взаємодії. В основі будь-якого конфлікту закладено протиріччя, що призводить або до конструктивних наслідків, до прикладу до посилення групової динаміки розвитку колективу, або до деструктивних, - до розвалу колективу.

Психологічні проблеми міжособистісної взаємодії охарактеризовано у роботах Г.М. Андрєєвої, І.Д. Бежа, Г.А. Ковальова, Б.Д. Паригіна, І. В. Страхова. Загальнотеоретичні підходи до проблеми конфлікту розробили у своїх працях А. І. Шипілова, В. В. Столін, Л. А. Петровська, К. Левін, Х. Хекхаузен. У дослідженнях Г.В. Ложкіна, Н.І. Пов'якель,

В.А. Семіченко та ін. детермінується сутність та роль конфліктогенних чинників у міжособистісній взаємодії.

Поняття «конфлікт» детермінують значною широтою змісту і вживають у різноманітних значеннях. Найчастіше вченими визначено конфлікт як зіткнення, серйозну незгоду та суперечку. Більш до того, дану дефініцію можна розширити розумінням того, що воно тісно пов'язане з гострими емоційними переживаннями та обумовлене протилежністю чи розбіжністю інтересів, поглядів та ціннісних орієнтацій всіх учасників конфлікту.

У психології під конфліктом розуміють «зіткнення протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок чи поглядів опонентів або суб'єктів взаємодії». Конфлікт визначається як одна із форм людської взаємодії, в основі якої лежать різноманітні реальні чи ілюзорні, об'єктивні чи суб'єктивні, усвідомлені різною мірою протиріччя між індивідами, які характеризуються спробами їх вирішення беручи до уваги прояв емоцій.

На думку Г.В. Ложкіна та Н.І. Повякель в основі будь-якого конфлікту закладена ситуація, яка включає в себе або суперечливі позиції сторін з будь-якого приводу або протилежні цілі та засоби їх досягнення. Але, аналіз конфліктних ситуацій, які лежить в основі конфлікту майже завжди розпочинається з визначення проблеми конфлікту відповідно до потреб та інтересів. Проблема в конфлікті розуміється як перепона щодо реалізації мети з якою пов'язані не тільки інтереси, але і переживання особистостей. Перепона, блокування реалізацій потреб і інтересів в конфлікті завжди тісно пов'язане із спілкуванням людей, оскільки діяльність не сприймається особистістю як сама перепона [3].

Н.В. Грیشина детермінує соціально-психологічний конфлікт як зіткнення, що виникає і протікає у процесі спілкування і викликане суперечливими цілями, способами поведінки, установками індивідів в умовах їхнього прагнення до досягнення певної мети [4].

Вітчизняні психологи описують конфліктну взаємодію як часткову суперечність між її учасниками, а іноді й антагонізм позицій, що є наслідком розбіжностей їх цінностей, цілей, мотивів. Визначається конфлікт і як реальна боротьба між діючими людьми чи групами, незалежно від того, якими є джерела цієї боротьби, її способи і засоби, що мобілізуються кожною зі сторін [1, с. 229].

Конфлікт також можна визначити як відсутність згоди між двома або більшою кількістю сторін, що можуть бути представлені конкретними особами чи групами осіб. Кожна сторона робить усе

можливе, щоб було прийнято саме її точку зору чи мету, і заважає іншим робити те ж саме.

Таким чином, на повсякденному рівні під конфліктом ми розуміємо суперечку, сварку, а на семантичному рівні він трактується як розбіжність, зіткнення. Він є невід'ємною складовою життя сучасного суспільства. Ми вважаємо, що саме під час врегулювання різних ситуацій та взаємодій, особистості здатні пізнавати світ та виявляти певне ставлення до нього.

Конфлікти можуть охоплювати всі сфери людських відносин. До найбільш поширених психологічних конфліктів належать міжособистісні конфлікти. Українські вчені довели, що єдиного загальноприйнятого визначення сутності поняття «конфлікт» ще немає. Так С.Д. Максименко визначає його як суперечність, що виникає між людьми у зв'язку з розв'язанням тих чи інших питань соціального чи особистого життя [4].

Досить часто чинником утворення конфліктів може бути конфліктність особистості, як індивідуальна характеристика. Конфліктність особистості визначається комплексною дією факторів: психологічних (темперамент; рівень агресивності; психологічна стійкість, рівень навіюваності, стомлюваність; рівень зазіхань; актуальний емоційний стан, відчуття невизначеності або невпевненості, стійкість настрою, збудливість; негнучкість, ригідність характеру; стиль мислення), соціально-психологічних (соціальні установки і цінності; відношення до опонента; спрямованість у взаємодії; компетентність у спілкуванні; саморегуляція; особистий ресурс); соціальних (умови життя і діяльності, життєвий досвід, манера поведінки, незадоволеність актуальної потреби; можливість релаксації; соціальне оточення; загальний рівень культури; можливості для задоволення потреб і соціального оточення).

Вченими описано п'ять типів конфліктних особистостей, а саме: демонстративний тип; ригідний; некерований; суперточний; безконфліктний [2].

Дамо коротку характеристику зазначеним типам особистості.

Демонстративний тип завжди хоче бути в центрі уваги. Любить добре виглядати в очах інших. Його відносини до людей головним чином визначаються тим, як вони відносяться до нього. Він легко долає поверхневі конфлікти, любуючись своїми стражданнями і стійкістю, добре пристосовується до різних ситуацій, при цьому раціональну поведінку його не видно а проявляється емоційність. Планування своєї діяльності такі особи здійснюють ситуаційно і слабо впроваджують в життя. Кропіткої і систематичної роботи вони уникають. Вони не

уникають конфліктів, в ситуації конфліктної взаємодії почувають себе не погано.

Ригідний тип конфліктної особистості підозрілий, володіє завищеною самооцінкою. Постійно вимагає підтвердження особистої значимості. Такі люди часто не враховують ситуації, яка змінилася чи нових обставин, вони прямолінійні і не гнучкі. Важко приймають точку зору оточуючих, не дуже рахуються із їхньою думкою, повага від оточуючих сприймається як належне, а неповага – як образа. Вони мало критичні до своїх вчинків, хворобливо образливі, підвищено чутливі по відношенню до дійсних і надуманих несправедливостей.

Некерований тип особистості імпульсивний і недостатньо контролює себе. Поведінка такої людини є не передбаченою, він веде себе викликаючи і агресивно, часто не задумуючись під час суперечок про етичні норми спілкування. Несамокритичний, і багатьох своїх невдачах схильний обвинувачувати інших. Не може грамотно планувати свою діяльність, чи планомірно втілювати заплановане в життя. Із попереднього досвіду не робить ніяких висновків.

Суперточний тип особистості досить скрупульозно відноситься до своєї роботи. Висуває підвищені вимоги до себе і до оточуючих, але робить це так, що оточуючим здається, що він придирається. Йому властива підвищена тривожність, надзвичайно чутливий до деталей, схильний до зауважень оточуючих. Інколи розриває стосунки з друзями, чи знайомими, лише через те, що йому здається що його образили. Такі люди мучаться через себе самих, переживають свої прорахунки, невдачі, розплачуючись за них хворобами (безсонням, головними болями...) стримані в зовнішніх, особливо емоційних проявах.

Безконфліктний тип особистості є нестійкий у своїх оцінках і думках, йому легко нав'язати свої думки. Всередині самих себе – вони протиречиві. Їм характерна деяка непослідовність в поведінці, орієнтуються на ближню перспективу і миттєвий позитивний результат. Такі люди сильно залежать від думки оточуючих, прагнуть до компромісу, не володіють великою силою волі. Вони не задумуються над наслідками своїх вчинків і причинами проступків інших.

Узагальнюючи вище сказане, варто звернути увагу на те, що раніше конфлікт розглядався переважно ззовні, тобто з точки зору соціальної групи чи якоїсь конфліктної ситуації. Але сьогодні все важливішим стає не тільки це, адже не кожна людина хоче і може слідувати методикам вирішення конфліктних ситуацій. В наш час в суспільстві все більше з'являються особистості, з так званим різним рівнем конфліктності. Вони яскраво вирізняються в групі. І перед психологами постає завдання розібратися, що з себе представляє конфліктність особистості,

у чому є причини формування і чи можуть вони адаптуватися в суспільстві. Найголовнішим залишається проблема вирішення як взаємодіяти з ними оточуючим задля уникнення проявів руйнівних конфліктів.

Список бібліографічних посилань

1. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. К. Академвидав, 2003. 448 с.
2. Ємельяненко Л.М., Петюх В.М., Торгова Л.Н., Гриненко А.М. Конфліктологія: навч. посіб. К. КНЕУ. 2003. 315с.
3. Ложкин Г.В., Повякель Н. И. Практическая психология конфликта: Учебное пособие. Киев, 2000. 256 с.
4. Максименко С. Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія Навч. посібник. К.: МАУП, 2000. 256 с.

РУЧКІНА СЛИЗАВЕТА ОЛЕКСАНДРІВНА,

*курсантка 130 навчальної групи гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України*

Науковий керівник: МОРОЗОВА ЛАРИСА ВЯЧЕСЛАВІВНА,

старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ У ВИБОРІ СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТАХ КУРСАНТІВ ВВНЗ

Розвиток нашої країни в сучасних умовах висуває на передній план проблеми, пов'язані з формуванням всебічно розвинутої особистості майбутнього офіцера НГУ.

Така особистість має бути здатною адекватно сприймати зміни в суспільному житті, проявляти свідому активність, спрямовану на приведення внутрішніх резервів у відповідність до зовнішніх умов.

Вона повинна вміти ухвалювати рішення, нести за них відповідальність, володіти активністю, цілеспрямованістю, уміти долати внутрішні і зовнішні бар'єри, що заважають досягненню мети. На ефективність виконання службових обов'язків безпосередньо впливає така стильова характеристика особистості як поведінка в конфліктних ситуаціях. Проблема конфліктів у міжособистісних відносинах залишається значущою для всіх сфер діяльності, у тому числі і для військової.

Властивостям особистості в конфлікті належить найважливіша роль, тому необхідно виявляти і враховувати особистісні особливості людей, які виступають центральною ланкою конфлікту. У конфліктних

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>